

УДК 339.9

DOI 10.32342/2074-5354-2023-1-58-18

Е.М. ЛИМОНОВА,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри глобальної економіки
Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)
<https://orcid.org/0000-0002-7378-602X>

Р.М. КЛЮЧНИК,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри глобальної економіки
Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)
<https://orcid.org/0000-0001-6787-275X>

І.В. ТАРАНЕНКО,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародного маркетингу
Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)
<https://orcid.org/0000-0002-2697-786X>

ВПЛИВ МІГРАЦІЇ З УКРАЇНИ НА ЄВРОПЕЙСЬКІ ЕКОНОМІКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ З РОСІЄЮ

Війна в Україні може перешкодити економічному відновленню Європи. Російське вторгнення спричинило масштабну гуманітарну кризу – майже сім мільйонів українців покинули країну. Конфлікт і пов'язані з ним санкції призвели до порушення експорту з регіону таких товарів, як метали, продовольство, нафта і газ, підштовхнувши інфляцію до рівня, якого не бачили десятиліттями. Очікується, що реальне економічне зростання в Європейському Союзі впаде значно нижче 3% у 2022 р., порівняно з 4%, оціненими Європейською комісією до війни. Подальші перебої в торгівлі або посилення економічних санкцій можуть занурити європейську економіку в рецесію. Уповільнення темпів зростання є особливо помітним у країнах, які знаходяться в безпосередній близькості до України: Польща та Угорщина, країни, які також приймають велику кількість українських біженців. Італія та Німеччина, які сильно залежать від російської нафти та газу, також відчувають тиск. Польща відіграє найважливішу роль серед країн, які приймають біженців війни з України: приблизно 3,5 млн осіб прибули до Польщі у період з 24 лютого до середини травня 2022 р. Це зумовлене не лише географічним фактором (спільний кордон), а й також давньою традицією трудової міграції між Україною та Польщею. Незважаючи на це, безпрецедентний потік біженців війни явно викликає питання щодо майбутніх подій і проблем, пов'язаних із перебуванням українських громадян у Польщі. У статті оцінено можливу майбутню кількість іммігрантів з України в іншу країну, зокрема Польщу, і вказано на пов'язані з цим проблеми. Наведені сценарії вказують на те, що незалежно від розвитку подій на лінії фронту, необхідно зважати на зростання кількості іммігрантів з України до Польщі у найближчі місяці (чи, можливо, роки) порівняно з початком 2022 р. І це створює певні проблеми для державних служб та державних установ Польщі.

Ключові слова: міграція з України, еміграція, імміграція, війна, європейські економіки
JEL: E00, F22, J11, J61

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Війна в Україні спричинила величезний вплив на міжнародне середовище у багатьох сферах. Цей вплив негативний, оскільки внаслідок війни економіки країн, особливо європейських, зазнали високих втрат, пов'язаних зі зміною структури експорту та імпорту, міграції з України та витратами, пов'язаними з підтримкою Збройних Сил України. У даній статті зосереджено увагу на впливі міграції населення з України під час війни в інші країни та більш детально розглянуто її наслідки для Польщі як країни, яка прийняла найбільшу кількість населення з України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання міграції з України до країн Європи широко вивчаються, особливо в іноземних джерелах. У літературі висвітлюються негативні наслідки війни в Україні на різні сфери державних та національних економік, а також соціальну сферу. Fedyuk та ін. [1] вивчали міграцію з України, зокрема міграційні групи населення, які мігрували до різних країн Європи. Вчені дійшли висновку, що представники етнічних меншин можуть займати більш високі посади на ринку праці в країнах з довшою історією імміграції, ніж у країнах Центральної Європи. Gammeltoft-Hansen та Hoffmann [2] зазначають, що реакція Європи на українських біженців різко контрастує з політикою, застосованою після кризи із сирійськими біженцями. Ще у 2015 р. прибуття 1,3 млн шукачів притулку змусило держави закрити внутрішні кордони Шенгену, посилити міграційний контроль і запровадити широкий набір національних заходів, які загрожували підірвати як загальні правила ЄС, так і стандарти прав людини у цій сфері.

Trojanek [3], досліджуючи вплив міграції з України до Польщі під час війни, дійшов висновку, що відбулося значне зростання орендної плати, особливо у березні 2022 р. Sénat та ін. [4] виявили, що війна в Україні пролила світло на численні форми расизму – пе-

реконання, що певні люди є неповноцінними через колір шкіри. Велика частина громадськості згідно з дослідженнями вчених натякала, що європейці (тобто білі люди) заслуговують на більше гідності та поваги, ніж РОС (person of color). Війна в європейській країні стала несподіванкою для багатьох репортерів, і деякі заявили, що це не «країна третього світу». Інші репортери висловилися, що «ми не на Близькому Сході чи в Африці», і прокоментували, що українські біженці «цивілізовані», із «середнього класу», як «будь-яка європейська родина». Результати Європейського дослідження щодо впливу війни в Україні на європейську економіку [5] показали, що війна негативно вплинула на реальні доходи домогосподарств, прибутки компаній, списання банківських зобов'язань, державні фінанси та інвестиційні плани.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Довгострокове перебування біженців війни в інших країнах породжує численні виклики у сфері соціальних послуг, яка повинна бути готовою обслуговувати більшу кількість людей. Крім того, також є необхідність забезпечити освіту та опіку дітей з України, які проживають у інших приймаючих країнах. В екстремальній ситуації опіка та освіта може знадобитися для мільйона дітей. Без цього важко очікувати, що більшість матерів або членів родини, які виконують функції догляду, зможуть працювати. Усі біженці з України також потребують регулярного медичного догляду, що, безсумнівно, створює серйозні проблеми як для загальної, так і для спеціалізованої медичної допомоги. Таким чином, вплив міграції біженців з України величезний і потребує розгляду, особливо у тих країнах, які прийняли найбільшу кількість біженців.

Метою статті є аналіз міграції біженців з України до інших країн, з особливою увагою – до Польщі, виявлення пов'язаних з цим проблем та пошук шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Загальна характеристика міграції з України до інших країн

Незважаючи на те, що прогнози зроблено в контексті високого рівня невизначеності, очікується, що для всіх європейських країн разом робоча сила зросте приблизно на 0,5% до кінця 2022 р. за рахунок населення України. Найбільший вплив міграції населення з України спостерігається в трьох країнах: Чехія (2,2%), Польща (2,1%) та Естонія (1,9%), в той час як загальний вплив для всіх європейських приймаючих країн оцінюється у 0,4%. Порівняно з 2014–2017 рр., у 2022 р. вплив міграції з України на робочу силу в ЄС зросте приблизно вдвічі [6].

Війна в Україні спричинила найбільше переміщення громадян з часів Другої світової війни, переважну більшість біженців становлять жінки та діти. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, близько семи мільйонів людей уже перетнули кордони України [5]. За оцінками ООН, з України евакуюються до 8,3 млн біженців і до 25 млн людей можуть бути переміщеними всередині країни та потребувати гуманітарної допомоги. Водночас слід зазначити, що близько 2,1 млн повернулися в Україну. ООН зазначає, що такі транскордонні переміщення можуть мати маятниковий характер і не повинні розглядатися як постійні повернення, тому вони не були враховані із валової величини населення, яке покинуло країну протягом війни [5].

Значний відсоток загальної кількості українських біженців досяг Єврозони. Багато біженців спочатку евакуювалися до країн, що межують з Україною, враховуючи їхню географічну близькість, а потім поступово переїжджали до інших місць. Кінцева країна перебування українських біженців визначається здатністю країн приймати та розміщувати біженців, а також існуючими українськими громадами, які можуть полегшити процес інтеграції. У роки, що передували війні, українські мігранти, як правило, осідали у Польщі (53%), Чехії (9%), Німеччині (8%) та Угорщині (8%); 24% осідали в Єврозоні. 75% загальної кількості україн-

ських мігрантів виїхало до країн Єврозони, особливо велика їх кількість в Італії (30%), Німеччині (18%) та Іспанії (13%) [6]. Крім того, за останній рік країни Єврозони продемонстрували здатність прийняти значну кількість біженців, на частку яких припадає 86% усіх запитів на надання притулку в першій інстанції, поданих громадянами країн, які не входять до ЄС. Таким чином, значна українська громада вже проживає в Єврозоні, і недавній досвід інших біженців у поєднанні з тим фактом, що країни Єврозони мають економічні засоби для прийому біженців, можуть спонукати ще більше українських біженців оселитися в Єврозоні протягом 2022 р.

Частка українських біженців, які залишаться у Єврозоні в середньостроковій перспективі, залежатиме від тривалості та гостроти війни. Якщо бойові дії стануть більш затяжними або більш інтенсивними, кількість біженців зросте. На основі поточних цифр і прогнозних оцінок, зроблених ООН, передбачається, що в країнах Єврозони опиняться від п'яти до десяти мільйонів українських біженців [5]. Більш тривала і серйозна війна, ймовірно, також зменшить частку біженців, які повертаються в Україну в середньостроковій перспективі. Відповідно сценарій із десятьма мільйонами біженців відповідає більш тривалій і серйознішій війні, яка збільшує загальну кількість біженців і підвищує ймовірність того, що вони залишаться в країнах, що їх приймають, у середньостроковій перспективі.

Частка біженців працездатного віку матиме вирішальне значення для визначення впливу на робочу силу Єврозони. Україна запровадила воєнний стан по всій країні, коли Росія почала наступ 24 лютого 2022 р., не дозволяючи чоловікам віком від 18 до 60 років залишати країну. Отже, перші хвили біженців склалися з людей похилого віку, дітей та жінок працездатного віку. Однак очікується, що після скасування воєнного стану майбутні хвили також включатимуть чоловіків працездатного віку, поступово збільшуючи відсоток біженців працездатного віку. Згідно з прогнозами, у середньостроковій перспективі від 50 до 75% біженців, які прибувають до

Єврозони, будуть працездатного віку. Це припущення підтверджується тим фактом, що наразі жінки становлять приблизно 80% усіх опитаних біженців і що 80% жінок-біженок подорожують принаймні з однією дитиною. Очікується, що частка біженців працездатного віку буде вищою, якщо війна буде більш тривалою та суворішою, а деякі чоловіки працездатного віку, зрештою, переїдуть, щоб приєднатися до своїх сімей за кордоном, а пізніше переїдуть до Єврозони. Таким чином, очікується позитивна кореляція між часткою біженців працездатного віку та тривалістю та жорстокістю війни.

Незважаючи на швидкі політичні дії, вжиті європейською владою, бар'єри на ринку праці та інші труднощі залишаються серйозними перешкодами для біженців, ускладнюючи їх інтеграцію на ринках приймаючих країн, особливо в короткостроковій перспективі. Для біженців процес доступу до ринку праці приймаючої країни, як правило, тривалий. Біженцям може знадобитися надання притулку (і, в деяких випадках, дозвіл на роботу), набуття мовних навичок і визнання їхньої професійної кваліфікації. Щоб пом'якшити перешкоди на шляху інтеграції українських біженців, ЄС погодився надати тимчасовий захист людям, які тікають від війни в Україні, надаючи їм негайну допомогу та право доступу до ринку праці. До початку травня до Польщі в'їхало понад 3,5 млн українських біженців, понад 400 тис. зареєструвалися в Німеччині, 200 тис. – у Чехії та 100 тис. – в Італії. Проте невідповідність навичок, недостатнє знання іноземної мови, відсутність закладів догляду за дітьми та проблеми з визнанням кваліфікації можуть становити перешкоди для інтеграції біженців. Наприклад, німецькі дані про великий приплив біженців, який спостерігався між 2014 і 2016 рр., показують дуже поступову інтеграцію на ринок праці. Лише 17% біженців працездатного віку були зайнятими після двох років перебування в країні та менше 50% – через п'ять років. Ці показники зайнятості були значно нижчими для жінок, що до певної міри зумовлено культурними бар'єрами.

Проте очікується, що поєднання географічної та культурної близькості України до Західної Європи та засобів тимчасового захисту, який ЄС надав українським громадянам, допоможе зменшити серйозність інституційної невідповідності та невідповідності кваліфікації, збільшуючи участь українських біженців у робочій силі Європейських країн в короткостроковій перспективі.

Таким чином, враховуючи досвід інтеграції попередніх хвиль біженців та адаптуючи їх до поточної ситуації, передбачається середньостроковий рівень зайнятості робочої сили від 25 до 55% для біженців працездатного віку. Нижня межа цього діапазону (25%) базується на рівні інтеграції попередніх біженців після двох років перебування у приймаючій країні з коригуванням у бік підвищення, щоб відобразити культурну близькість України та вплив швидких політичних дій ЄС. Верхня межа діапазону (55%) відображає останні оцінки рівня участі жінок працездатного віку, які мігрували до Єврозони з-за меж ЄС-27.

Загалом очікується, що приплив українських біженців призведе до поступового збільшення робочої сили Єврозони на 0,2–0,8% у середньостроковій перспективі. Це відповідає збільшенню чисельності робочої сили в Єврозоні на 0,3–1,3 млн в результаті війни в Україні.

Збільшення пропозиції робочої сили внаслідок притоку українських біженців може трохи послабити напруженість, яка спостерігається на ринку праці Єврозони. Якщо українські біженці зможуть знайти роботу без тривалого процесу інтеграції, вони могли б допомогти ринку відреагувати на нинішній високий попит на робочу силу та вирішити проблему дефіциту кваліфікації. Однак високий рівень невизначеності навколо майбутнього перебігу війни ускладнює точну оцінку та кількісну оцінку кінцевого впливу, а також важливі наслідки припливу українських біженців для фінансових ресурсів, житла та надання державних послуг у країнах Єврозони. У табл. 1 наведено дані щодо чисельності населення України, яке мігрувало внаслідок війни, до інших країн.

Таблиця 1

Чисельність населення України, яке мігрувало внаслідок війни

Країна	Дата	Зареєстровано на тимчасовий захист	Зареєстровано всього в країні	Еміграція з України	Міграція в Україну
Згідно з планом реагування у відношенні до біженців					
Угорщина	06.09.2022	29170	29170	1338276	н/д
Румунія	05.09.2022	59056	86178	1169027	830890
Словаччина	06.09.2022	92295	92491	757851	496208
Польща	06.09.2022	1365810	1365810	5951510	3996142
Молдова	06.09.2022	Не застосовується	90439	600582	243611
Всього		1546331	1664088	9817246	5566851
Інші сусідні країни					
Росія	05.09.2022	Не застосовується	2490480	2490480	Не застосовується
Білорусь	06.09.2022	Не застосовується	12505	16704	Не застосовується
Всього		Не застосовується	2502985	2507184	Не застосовується
Інші європейські країни					
Албанія	06.09.2022	Не застосовується	2780		
Вірменія	06.09.2022	Не застосовується	489		
Австрія	06.09.2022	80534	80534		
Азербайджан	09.09.2022	Не застосовується	4639		
Бельгія	06.09.2022	54457	55130		
Боснія та Герцеговина	07.09.2022	Не застосовується	228		
Болгарія	06.09.2022	132718	70503		
Хорватія	06.09.2022	17717	17718		
Кіпр	07.09.2022	15801	13273		
Чехія	06.09.2022	427521	427696		
Данія	06.09.2022	32263	34284		
Естонія	06.09.2022	33773	53778		
Фінляндія	06.09.2022	38000	36866		
Франція	29.08.2022	101369	101369		
Грузія	06.09.2022	Не застосовується	26232		
Німеччина	06.09.2022	655800	1003029		
Греція	06.09.2022	18663	18663		
Ісландія	06.09.2022	1500	1500		
Ірландія	29.08.2022	50423	46481		
Італія	07.09.2022	153664	159968		
Латвія	06.09.2022	39439	37601		
Ліхтенштейн	31.08.2022	298	298		
Литва	06.09.2022	64769	64769		
Люксембург	06.09.2022	6263	6263		
Мальта	30.08.2022	1366	1459		
Чорногорія	30.08.2022	5975	24482		
Нідерланди	05.09.2022	76660	76660		
Північна Македонія	07.09.2022	Не застосовується	4753		
Норвегія	06.09.2022	25868	25868		
Португалія	10.08.2022	49623	49718		
Сербія та Косово	07.09.2022	945	18174		
Словенія	06.09.2022	7279	7279		
Іспанія	04.09.2022	140297	140391		
Швеція	06.09.2022	44651	46468		
Швейцарія	06.09.2022	61239	62432		
Туреччина	19.05.2022	Не застосовується	145000		
Великобританія	05.09.2022	122900	122900		
Всього		2461775	2989675		

Джерело: Організація Об'єднаних Націй [5].

Як бачимо, найбільша кількість мігрантів переїхала до Польщі. Тому адаптація до ринку праці українських вимушених переселенців у цій країні заслуговує на спеціальний аналіз.

Структурна характеристика міграції населення з України до Польщі

Війна, розпочата Росією проти України, призвела до найбільшої міграції біженців у Європі з часів Другої світової війни, яка становить за оцінками ООН (2022) 6,3 млн осіб. За перші два місяці польський кордон перетнули майже 3,5 млн біженців від війни, з яких понад 95% були громадянами України [5].

Слід зазначити, що існують структурні характеристики міграції з України до Польщі до війни, які є дуже актуальними в контексті поточної ситуації. Ще до війни в Польщі працювала/проживала значна кількість українців, яку можна оцінити приблизно в 1,35 млн осіб (на основі даних Центрального статистичного управління Польщі) [10]. Ця кількість складалася переважно з економічно активних чоловіків (понад 95% від загальної кількості).

Українські іммігранти явно домінували у всіх можливих каналах входження на польський ринок праці порівняно з населенням з інших країн; якщо розглядати три основні канали притоку за період 2018–2021 рр., то населення з України склало 88% декларацій, 71% дозволів на роботу та 98% дозволів на сезонну роботу.

Імміграція, в тому числі міграція з України, була більш рівномірно розподілена по країні, іммігранти присутні майже в усіх регіонах Польщі. Завдяки специфічним формам міграції, тобто тимчасовій або навіть циркулярній мобільності між Україною та Польщею, дві країни були пов'язані добре розвиненими транспортними шляхами. Слід також зазначити, що масова міграція України до Польщі стала можливою не лише завдяки активній участі офіційних і неофіційних рекрутерів, а й тому, що вона була значною рушійною силою розвинутих мереж мігрантів.

Незважаючи на дедалі більшу присутність українців на польському ринку

праці, масштаб економічної та соціальної/культурної напруги залишався на відносно низькому рівні. Це можна пояснити головним чином дуже позитивними змінами в економіці Польщі та процвітаючим ринком праці з найнижчим рівнем безробіття, зареєстрованим з часів системних змін у 1989 р.

Важливо також зазначити, що значний приплив іммігрантів до Польщі відбувався на практиці без узгодженої та (чітко) сформульованої міграційної політики. У 2009 р. польський уряд спробував створити послідовний стратегічний документ. Такий документ був прийнятий у 2012 р., але уряд, який прийшов до влади у 2015 р., його відхилив, не замінивши його на новий (до сьогодні). Можна зробити висновок, що міграційна політика, яка проводиться в Польщі, спрямована на лібералізацію доступу до ринку праці. Як наслідок, перед війною 2022 р. та масовим потоком біженців війни з України в Польщі не було загальної політики інтеграції за винятком заходів, присвячених біженцям, але ця група становила дуже невелику частку в загальній кількості осіб, які прибули до Польщі.

Більша частина міграції до Польщі є наслідком перших кількох тижнів після початку війни. Загальний результат цієї міграції становить понад 3,46 млн осіб, які прибули до країни і понад 1,39 осіб, які емігрували з Польщі. З початку травня існує очевидна тенденція виїзду з Польщі, а не виїзду з України та прибуття до Польщі. Крім того, волатильність як притоку, так і відтоку є дуже високою, що відображає мінливі реалії, пов'язані з війною, але також вказує на той факт, що ми маємо справу з дуже мобільним населенням, яке, за своєю суттю, зацікавлене у поверненні до місць свого походження (якщо тільки це можливо). Ця модель мобільності певною мірою нагадує реальність довоєнної міграції між Україною та Польщею, яка складалася з великої кількості тимчасових мігрантів і переселенців, які регулярно переміщувалися між двома країнами. Бракує даних, щоб оцінити масштаби цього явища, але неофіційні дані показують,

що деякі трудові мігранти продовжують свої подорожі, незважаючи на війну.

Серед них близько 50-60 тис. осіб, які до початку війни проживали в Польщі і повернулися в Україну до армії чи територіальної оборони. Це означає, що чистий потік біженців від війни, які перетнули кордон, становив близько 2,2 млн осіб. Однак це не означає, що стільки людей, які прибули до Польщі, ще перебували в країні наприкінці квітня 2022 р. Були й ті, хто лише проїхав через Польщу на шляху до інших країн, особливо до Європейського Союзу. Із цього загального потоку потрібно відняти Канаду, США чи Ізраїль. На підставі наявних даних реєстрів приймаючих країн цю кількість можна оцінити у 800 000 осіб. До Польщі також прибуло населення, яке після короткого перебування в інших країнах (переважно у країнах ЄС) вирішило переїхати до країни, що є відносно близькою в культурному та мовному відношенні, враховуючи також природну тенденцію залишатися якомога ближче до кордону з Україною. Кількість таких мігрантів можна оцінити в 70-80 тис. Таким чином, підсумовуючи, кількість біженців, які перебували в Польщі на кінець квітня 2022 р., можна оцінити у 1,4-1,55 млн осіб.

Оцінки, базовані на даних про перетин кордону, можуть бути доповнені ранньою інформацією про процес реєстрації, оскільки очікується, що українці зареєструються для отримання ідентифікаційного номера поляка (PESEL), необхідного

для отримання доступу до суспільних товарів і послуг. Станом на 15 травня 2022 р. кількість зареєстрованих осіб досягла 1,1 млн осіб (з дуже специфічною демографічною структурою: понад 47% дітей (особи віком 0–18 років), більшість з них (34% загальна кількість) у віці 3–14 років, 42% жінок (у працездатному віці) і приблизно 7% осіб похилого віку (особи пенсійного віку, визначені як 60+ для жінок і 65+ для чоловіків). Місця реєстрації чітко відображають розташування найбільших польських агломерацій, де найважливішу роль відіграють Мазовецьке (20% від загальної кількості), Сілезьке (10%) і Нижньослезьке (10%) воєводства. Міністерство сім'ї та соціальної політики Польщі повідомляє, що наразі близько 160 000 дорослих біженців війни вже вийшли на польський ринок праці [11] (табл. 2).

Слід зазначити, що офіційних даних бракує. Згідно з даними міської ради Варшави як міста, що прийняло найбільшу кількість біженців війни, за наявними даними, кількість осіб, які прибули до Варшави, досягла 700 тис. (станом на 24 квітня 2022 р.). З них приблизно 300 000 осіб все ще перебували у місті, а близько 100 000 зареєструвалися, щоб отримати свій ідентифікаційний номер. Більшість осіб, які прибули до Варшави, знайшли притулок у приватних квартирах/будинках, а кількість осіб у тимчасовому житлі досягла 90 000 (загальна кількість). Масштаб проблеми, з якою стикається місцева адміністрація,

Таблиця 2

Демографічна структура біженців війни, які зареєструвалися для отримання номера PESEL у Польщі

Категорії біженців	Кількість біженців	Відсоток від загальної кількості біженців
Діти віком 0–18	519,567	47,35
Економічно активне населення	503,071	45,85
жінки	460,361	41,96
чоловіки	42,710	3,89
Особи пенсійного віку	74,579	6,80
жінки	63,878	5,82
чоловіки	10,701	0,98
Всього	1,097,217	100,00

Джерело: Міністерство сім'ї та соціальної політики Польщі [11].

видно з кількості дітей, які перебувають у Варшаві (оцінюється у 150 000), що значно збільшило кількість дітей шкільного віку в місті. З них приблизно 16 500 уже інтегровані в систему шкільної освіти.

Висновки

Європейський Союз, його країни-члени та національне населення відреагували з безпрецедентною швидкістю та щедрістю, що характеризується масовою мобілізацією приватних і державних ініціатив, вперше запровадивши Директиву про тимчасовий захист (затверджену в 2001 р.) та європейські резервні фонди, щоб допомогти державам впоратися з їхніми програмами для біженців. Усе це розгорталось на тлі практично однотайного консенсусу та прийняття українських біженців.

У короткостроковій перспективі є проблеми координації між державними та приватними ініціативами, тоді як у середньостроковій та довгостроковій перспективі виникають проблеми в різних сферах. Перші передбачають інтеграцію новоприбулих (відповідне налаштування системи освіти, доступ до житла та працевлаштування), а другі – наявність організаційних, адміністративних та фінансових ресурсів, призначених цим та іншим біженцям.

Прогнозування майбутньої ситуації згідно з песимістичним сценарієм передбачає продовження конфлікту з різною інтенсивністю протягом наступних кількох років, подібно до війни на Донбасі та Луганську після російської агресії 2014 р. Це означатиме, що протягом наступних 18 місяців значна частина України все ще буде під загрозою. Це призведе до постійного потоку біженців, а також економічних мігрантів до Польщі. Безсумнівно, також будуть численні тимчасові та постійні повернення в регіони, які не постраждали від війни, головним чином у Західну Україну. Слід припустити, що внаслідок продовження конфлікту, який матиме різні фази заспокоєння та активізації бойових дій, економічна ситуація в Україні буде поганою, що стимулюватиме більш інтенсивну економічну міграцію, ніж у минулому. Це означає, що структу-

ра притоку може змінитися, збільшиться частка чоловіків і людей похилого віку. Також прогнозується, що заборона на виїзд з України чоловікам 18–60 років буде суттєво лібералізована або навіть скасована. За песимістичним сценарієм близько 3,1 млн українців проживатимуть у Польщі в середньостроковій перспективі (економічні мігранти, які прибули до Польщі до початку війни, та біженці від війни).

Згідно з оптимістичним сценарієм передбачається швидке укладення миру, що стабілізує ситуацію в найближчій перспективі, а також принесе відносно сприятливі умови для України (територіальні, репараційні, можливості вступу до ЄС тощо) у середньостроковій та довгостроковій перспективі. Це означало б відносно велике скорочення (протягом 12 місяців після підписання мирної угоди) кількості жінок і дітей, деякий відтік чоловіків (у тому числі тих, які проживали в Польщі у довоєнний період) і стабільну кількість людей похилого віку. У цьому сценарії слід припустити, що кількість громадян України, які перебувають у Польщі, стабілізуватиметься на рівні 1,75 млн осіб, з яких 1-1,25 млн будуть «довоєнними» іммігрантами (переважно чоловіки), а 0,5-0,75 млн біженців від війни перетворюються на «післявоєнних» іммігрантів (переважно жінок, дітей та людей похилого віку, значною мірою членів сімейних, хто залишився в Польщі до війни).

Інші сценарії можуть припускати більші руйнування на заході України, тоді як мирна угода буде підписана раніше, ніж передбачається в першому сценарії. Це означає, що незалежно від умов передбачуваного миру слід очікувати додаткового припливу дітей, людей похилого віку та жінок, а також можливого відтоку чоловіків (триваючі бойові дії, відновлення країни після підписання мирної угоди). У цьому варіанті слід припустити збільшення кількості українців у Польщі приблизно до 3,4 млн (до кінця 2023 р.). Це пов'язано з потенційними руйнуваннями, спричиненими тривалою війною та частковою інтеграцією українців у польське суспільство, що спонукало б частину населення залишатися в Польщі найдовше.

Список використаної літератури

1. Fedyuk O., Kindler M. Ukrainian Migration to the European Union: Lessons from Migration Studies IMISCOE Research Series. Springer International Publishing. 2016, vol.22. №8. С. 25–35.
2. Gammeltoft-Hansen T., Hoffmann F. Mobility and legal infrastructure for Ukrainian refugees. *International Migration*. 2022. № 4 (60). С. 213–216.
3. Trojanek R., Gluszak M. Short-run impact of the Ukrainian refugee crisis on the housing market in Poland. *Finance Research Letters*. 2022. № 50. С. 103–136.
4. Cénat J. M. [та ін.]. War in Ukraine and Racism: The Physical and Mental Health of Refugees of Color Matters. *International Journal of Public Health*. 2022. № 67. С. 160–179.
5. How bad is the Ukraine war for the European recovery? URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2867/945503>
6. Eurostat Residence permits - statistics on stock of valid permits at the end of the year. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Residence_permits_-_statistics_on_stock_of_valid_permits_at_the_end_of_the_year&oldid=546073#Non-EU_citizens_with_a_valid_residence_permit.
7. OECD The Ukrainian refugee crisis: Support for teachers in host countries. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/546ed0a7-en.pdf?expires=1663268637&id=id&accname=guest&checksum=3A0EC414F4A9A18E81FBB5FD63AA77A0>
8. OECD International Migration Database. URL: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MIG#>.
9. OECD Rights and Support for Ukrainian Refugees in Receiving Countries. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/rights-and-support-for-ukrainian-refugees-in-receiving-countries_09beb886-enStatistics
10. Poland Occupancy of tourist accommodation establishments in March 2022 in the face of the inflow of refugees from Ukraine and the absence of restrictions related to the COVID-19 pandemic. URL: <https://stat.gov.pl/en/topics/culture-tourism-sport/tourism/occupancy-of-tourist-accommodation-establishments-in-march-2022-in-the-face-of-the-inflow-of-refugees-from-ukraine-and-the-absence-of-restrictions-related-to-the-covid-19-pandemic,10,1.html>.
11. Ministry of labour and social policy poland Отримай номер PESEL та довірений профіль – послуга для громадян України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї країни. URL: <https://www.gov.pl/web/gov/otryмай-nomer-PESEL-ta-dovirenyy-profil-posluha-dlya-hromadyan-Ukrayiny-u-zvyazku-zi-zbroynym-konfliktom-na-terytoriyi-tsiyeyi-krayiny>.

References

1. Fedyuk O., Kindler M. (2016) Ukrainian Migration to the European Union. Lessons from Migration Studies IMISCOE Research Series. *Springer International Publishing*, vol.22, no.8, pp. 25-35. doi:10.1007/978-3-319-41776-9_1
2. Gammeltoft-Hansen T., Hoffmann F. (2022) Mobility and legal infrastructure for Ukrainian refugees. *International Migration*, vol.34, no. 4 (60), pp. 213-216. doi:10.1111/imig.13039
3. Trojanek R., Gluszak M. (2022) Short-run impact of the Ukrainian refugee crisis on the housing market in Poland. *Finance Research Letters*, vol.26, no. 50, pp. 103-136. doi:10.1016/j.frl.2022.103236
4. Cénat J. M., Darius W. P., Noorishad P.-G., McIntee S.-E., Dromer E., Mukunzi J. N., Solola O. & Williams M. T. (2022) War in Ukraine and Racism: The Physical and Mental Health of Refugees of Color Matters. *International Journal of Public Health*, vol.45, no. 67, pp. 160-179. doi: 10.3389/ijph.2022.1604990

5. European Investment Bank (2022). How bad is the Ukraine war for the European recovery? URL: Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2867/945503> (accessed 5 September 2022).
6. Eurostat. (2022). Residence permits-Statistics on stock of valid permits at the end of the year. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Residence_permits_-_statistics_on_stock_of_valid_permits_at_the_end_of_the_year&oldid=546073#Non-EU_citizens_with_a_valid_residence_permit (accessed 15 September 2022).
7. OECD. (2022a). International Migration Database. URL: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MIG#> (accessed 12 September 2022).
8. OECD. (2022b). The Ukrainian refugee crisis: Support for teachers in host countries. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/546ed0a7-en.pdf?expires=1663268637&id=id&accname=guest&checksum=3A0EC414F4A9A18E81FBB5FD63AA77A0> (accessed 15 September 2022).
9. OECD. (2022c). Rights and Support for Ukrainian Refugees in Receiving Countries. URL: <https://doi.org/10.1787/09beb886-en> (accessed 14 September 2022).
10. Statistics Poland. (2022). Occupancy of tourist accommodation establishments in March 2022 in the face of the inflow of refugees from Ukraine and the absence of restrictions related to the COVID-19 pandemic. URL: <https://stat.gov.pl/en/topics/culture-tourism-sport/tourism/occupancy-of-tourist-accommodation-establishments-in-march-2022-in-the-face-of-the-inflow-of-refugees-from-ukraine-and-the-absence-of-restrictions-related-to-the-covid-19-pandemic,10,1.html> (accessed 14 September 2022).
11. Ministry of labour and social policy poland. (2022). Отримай номер PESEL та довірених профіль—Послуга для громадян України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї країни. URL: <https://www.gov.pl/web/gov/otrzymaj-numer-PESEL-ta-dovirenyu-profil-posluha-dlya-hromadyan-Ukrayiny-u-zvyazku-zi-zbroynym-konfliktom-na-terytoriyi-tsiyeyi-krayiny> (accessed 14 September 2022).

THE INFLUENCE OF MIGRATION FROM UKRAINE ON EUROPEAN ECONOMIES DURING THE RUSSIAN AGGRESSION

Elvina M. Lymonova, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine).

E-mail: dh.ier@duan.edu.ua

Ruslan M. Kliuchnyk, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine).

E-mail: nobelpolis@duan.edu.ua

Iryna V. Taranenko, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine).

E-mail: taranenko@duan.edu.ua

DOI 10.32342/2074-5354-2023-1-58-18

Keywords: *migration from Ukraine, emigration, immigration, war, European economies*

JEL: *E00, F22, J11, J61*

The war in Ukraine may hinder the economic recovery of Europe. The Russian invasion has caused a large-scale humanitarian crisis - almost seven million Ukrainians have left the country. The conflict and related sanctions have disrupted the region's exports of goods such as metals, food, oil and gas, pushing inflation to levels unseen for decades. Real economic growth in the European Union is expected to fall well below 3% in 2022, down from the 4% estimated by the European Commission before the war. Further trade disruptions or increased economic sanctions could plunge the European economy into recession. The slowdown in growth is particularly noticeable in the countries that are in close proximity to Ukraine, Poland and Hungary – countries that also host large numbers of Ukrainian refugees. Poland plays the most important role among the countries receiving war refugees from

Ukraine, with an estimated 3.5 million people who arrived in Poland between 24 February and mid-May 2022. This is due not only to the geographical factor (shared border), but also to the long-standing tradition of labor migration between Ukraine and Poland. Despite this, the unprecedented flow of war refugees clearly raises questions about future events and problems related to the stay of Ukrainian citizens in Poland. In this article, we have estimated the possible future number of immigrants from Ukraine to other countries, and in particular to Poland, and pointed out the related problems. The presented scenarios indicate that regardless of the developments on the front line, it should be taken into account that the number of immigrants from Ukraine to Poland would be significantly higher in the coming months (or possibly years) than at the beginning of 2022, and this creates certain problems for public services and public institutions in Poland.

Forecasting the future situation according to the pessimistic scenario predicts the continuation of the conflict with varying intensity over the next few years. This will mean that large parts of Ukraine will still be at risk for the next 18 months. This will lead to a constant flow of refugees as well as economic migrants to Poland. In addition, it is predicted that the ban on leaving Ukraine for men aged 18-60 will be significantly liberalized or even abolished. According to the pessimistic scenario, about 3.1 million Ukrainians will live in Poland in the medium term (economic migrants who arrived in Poland before the start of the war and refugees from the war).

According to the optimistic scenario, a quick conclusion of peace is expected, which will stabilize the situation in the near term, and will bring relatively favorable conditions for Ukraine (territorial, reparations, the possibility of joining the EU, etc.) in the medium and long term. This could lead to a relatively large reduction (within 12 months after the signing of the peace agreement) in the number of women and children, a certain outflow of men (including those who lived in Poland in the pre-war period).

Одержано 19.12.2022.